

skem gradu), prenove mariborskega gradu in dvorca Betnava v času Henrika Adama grofa Brandisa ter slikarsko zbirko z istih lokacij iz časa po njegovi smrti. S tem pokaže, kako pomembne so ta in podobne izdaje virov za umetnostne zgodovinarje.

Druga polovica zvezka zajema transkripcijo zapuščinskih spisov iz let 1790–1793, povzetek, ki je preveden tudi v nemški in angleški jezik, seznam virov in literature, imensko in krajevno kazalo, v prilogi so še fotografije posameznih strani zapuščinskih spisov, mariborskega mestnega gradu, dvorca Betnava, posameznih še danes ohranjenih poslikav in umetniških slik.

Mojca Horvat

Moderna arhivistika, [Elektronski vir]: časopis arhivske teorije in prakse, letnik 6, 2023

V letu 2023 je izšla šesta številka časopisa arhivske teorije in prakse *Moderna arhivistika*, ki jo izdaja Pokrajinski arhiv Maribor. Časopis izhaja v elektronski obliki, medtem ko so članki prosto dostopni na spletu.

Revija je začela izhajati leta 2018 ter nadaljuje tradicijo objavljanja znanstvenih in strokovnih prispevkov s področja arhivistike, dokumentalistike, materialnega varovanja, upravljanja z dokumenti ter sorodnih področij, ki se vežejo na problematiko dokumentarnega in arhivskega gradiva v arhivih, muzejih, knjižnicah in galerijah. Prinaša novosti na področju teoretičnih osnov arhivske znanosti in dokumentalistike, strokovnih postopkov, raziskovanja, standardov, smernic, dobre prakse, projektov in programov. Moderna arhivistika je dvojzična revija – vsi prispevki so objavljeni v slovenskem ali angleškem jeziku. Na leto izideta dve številki.

Revija *Moderna arhivistika* je z letom 2021 uvrščena v multidisciplinarno bibliografsko bazo podatkov z indeksi citiranosti Scopus, ki vključuje podatke več kot 21.000 najprestižnejših in najvplivnejših znanstvenih revij na svetu. Od letnika 2023 je revija *Moderna arhivistika* uvrščena v bazo EBSCO.

V šesti številki *Moderne arhivistike* je objavljenih 26 znanstvenih in strokovnih člankov domačih in tujih avtorjev. Od teh je bilo 13 izvirnih znanstvenih člankov, šest preglednih znanstvenih člankov in osem strokovnih člankov. Avtorji so obravnavali različne teme s področja arhivistike – od strokovne obdelave arhivskega gradiva, digitizacije in objave virov do uporabe arhivskega gradiva.

Prva številka letnika 2023 prinaša 16 prispevkov.

Andreja Kozjek iz Narodne in univerzitetne knjižnice je pripravila prispevek z naslovom Priprava in digitalizacija inkunabul za projekt INCUNABULA SLOVENICA. Namen članka je predstaviti omenjeni projekt, priporočila in obrazce, ki so bili sprejeti v ta namen, ter vlogo konservatorja-restavratorja v procesu.

Sonja Galina iz Državnega arhiva v Zagrebu se je v svojem prispevku Transcribathon Zagreb 2022 – izkušnje in rezultati osredotočila na priprave na dogodek Transcribathon Zagreb 2022 in njegove rezultate. Prav tako vsebuje del, v katerem je avtorica pojasnila idejo za konferenco, kdo so bili predavatelji in zakaj ter njen celotni izplen.

Jan Cotič in Ivančica Sabadin iz Pokrajinskega arhiva Koper sta pripravila prispevek z naslovom Operativna uporabnost orodij za prepoznavanje z roko napisanega besedila na podlagi analize razpoznanih vsebin. Avtorja sta skozi analizo treh dostopnih orodij za prepoznavanje z roko napisanega besedila predstavila postopek in dobljene rezultate na digitaliziranem gradivu Pokrajinskega arhiva Koper.

Igor Filipič iz Nadškofijskega arhiva Maribor je pripravil prispevek z naslovom Uporaba arhivskega gradiva na spletu: izkušnje in perspektive uporabe digitaliziranih matičnih knjig. Članek opisuje spoznanja o uporabi arhivskega gradiva na spletu in predstavlja nove možnosti za uporabo arhivskega gradiva, zlasti v izobraževalnem procesu. Avtor opiše spremembe, ki jih je prinesla digitalna dostopnost arhivskega gradiva, in izpostavlja nove možnosti uporabe arhivskega gradiva v vzgojno-izobraževalnem procesu. Predstavljene so smernice za pripravo projektov za izobraževalne ustanove, ki vključujejo arhivsko gradivo, ter ključno vlogo arhivov pri orientaciji, interpretaciji in analizi arhivskega gradiva pri izobraževalnih projektih.

Dr. Mateja Jeraj in dr. Matevž Košir iz Arhiva Republike Slovenije sta pripravila prispevek z naslovom Pomen objave virov s poudarkom na polpretekli zgodovini. Namen prispevka je prikazati in utemeljiti večstranski pomen objave virov kot ene izmed izjemno pomembnih in odgovornih nalog slovenskih javnih arhivov. Posebna pozornost je namenjena predstavitvi pomena tistih virov, ki govorijo o »težkih« temah iz polpretekle zgodovine, kot so holokavst, obdobje druge svetovne vojne in nasilje, ki ji je sledilo, politični procesi in podobno.

Dr. Tatjana Hajtnik iz Arhiva Republike Slovenije, Januš Jerončič iz Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici in Urban Jensterle iz podjetja IGEA d. o. o. so pripravili prispevek z naslovom Sistem e-ARH.si: prevzem in prikaz arhivskih prostorskih podatkov v digitalni obliki. V članku so avtorji najprej proučili primarne in sekundarne vire s področja prostorskih podatkov in izvedli analizo obstoječih informacijskih rešitev ter na podlagi tega vzpostavili informacijsko okolje in proces prevzema, hrambe in prikazovanja digitalnih prostorskih podatkov. V naslednji fazi so izvedli dva pilotna prevzema z namenom preizkusa postavljene rešitve. Vse pridobljene rezultate so sintetizirali ter analizirali in ocenili z namenom ugotavljanja, kako učinkovita in ustrezna je postavljena rešitev.

Borut Jurca iz Arhiva Republike Slovenije je pripravil prispevek z naslovom Postopki digitizacije analognega filmskega traku. V članku je opisan celoten proces digitizacije analognega filmskega traku, s poudarkom na prvih treh postopkih: pripravi in zajemu filmskega arhivskega gradiva ter kontroli zajema v digitalni obliki. Avtor predstavlja proces digitizacije filmskega arhivskega gradiva, kot ga od leta 2020 izvajamo v Slovenskem filmskem arhivu.

Anja Props iz Arhiva Republike Slovenije je pripravila prispevek z naslovom Konserviranje in restavriranje scenarija za film »Na svoji zemlji«. Namen članka je predstaviti nujnost simbioze naravoslovnih analiz in konservatorsko restavratorskih postopkov.

Dr. Maja Nikolova iz zavoda UNIHUB Beograd je pripravila prispevek z naslovom Begunski otroci v Srbiji med drugo svetovno vojno, v katerem je na podlagi arhivskih virov predstavila skrb za begunce, ki so med drugo vojno prišli v Srbijo.

Dr. Julija Barunčić Pletikosić in dr. Željka Križe iz Hrvaškega spominskega dokumentacijskega centra domovinske vojne v Zagrebu sta pripravili prispevek z naslovom Arhivsko gradivo v Hrvaškem spominskem in dokumentacijskem centru domovinske vojne, ki je povezano s kulturno dediščino. Cilj prispevka je podati količino, značilnosti in vsebino ohranjenega gradiva, povezanega s hrvaško kulturno dediščino, ki je bilo uničeno med domovinsko vojno.

Marijana Todorović Bilić iz Arhiva Republike Srbske je pripravila prispevek z naslovom Odbiranje in uničenje dokumentarnega gradiva. V prispevku je opisala fazo odbiranja in uničenja dokumentov ter najpogostejše napake, ki se pri tem postopku pojavijo. Predstavila je izkušnje Arhiva Republike Srbske z različnimi ustvarjalci ter njihov sistem odbiranja in uničevanja dokumentov. Prav tako je predstavila izzive pri odbiranju gradiva nekaterih neobičajnih ustvarjalcev in stanje dokumentacije, ki so jo pri njih zasledili.

Domagoj Čičko iz Državnega arhiva v Zagrebu je pripravil prispevek z na-

slovom Vsebinska in fizična urejenost dosjejev arhivskih fondov in zbirk Državnega arhiva v Zagrebu. Avtor se je osredotočil na dosjeje arhivskih fondov in zbirk ter na razvoj podatkovne baze kot pripomočka za iskanje in uporabo ter podal pregled podatkovne baze in njene sestave, predstavil načine njene uporabe v postopku obdelave arhivskega gradiva ter možnosti njenega nadaljnega razvoja in nadgradnje.

Jasmin Jajčević iz Arhiva tuzelskega kantona je pripravil prispevek z naslovom Elektronska pošta – elektronski arhivski zapis (pomen, dostopnost, varnost in zaščita). Prispevek prikazuje pomembnost, dostopnost, varnost in zaščito elektronske pošte kot elektronskega arhivskega zapisa, prav tako tudi prednosti in slabosti njene uporabe v poslovnem svetu.

Saša Đukić iz Arhiva Republike Srbske je pripravil prispevek z naslovom Uporaba orodja AI Image Upscaler v arhivih, v katerem je izpostavil uporabo programov za povečanje ločljivosti slik s pomočjo umetne inteligence.

Dr. Jasna Požgan iz Državnega arhiva za Medžimurje v Štrigovi in Ivana Posedi iz Državnega arhiva v Varaždinu sta pripravili prispevek z naslovom Obdelava manjših arhivskih fondov – praksa in izzivi. Prispevek obravnava problematiko obdelave manjših arhivskih fondov, ki zahteva posebna znanja in spretnosti, ter izzive, ki se pojavljajo pri obdelavi manjšega arhivskega fonda v praksi.

Dr. Arian Rajh s Filozofske fakultete Univerze v Zagrebu je pripravil prispevek z naslovom Vrednotenje potencialnih digitalnih arhivskih vsebin. Ta članek obravnava vrednost digitalnega arhivskega gradiva. Avtor na začetku razmišlja o vrednosti in vrednotenju ter poda pregled relevantne literature. Nato preuči različne digitalne arhivske vsebine in njihovo vrednost v arhivih in repozitorijih različnih vrst. V nadaljevanju avtor omeji katalog vrednot, ki usmerjajo procese vrednotenja, in izvede analizo pojma vrednosti digitalnih vsebin. Na koncu članek podaja osnovna navodila za uporabo doslednih meril vrednotenja potencialnih digitalnih arhivskih vsebin.

Druga številka letnika 2023 prinaša 11 prispevkov.

Siniša Domazet iz Arhiva Bosne in Hercegovine je pripravil prispevek z naslovom Zaščita digitalnega gradiva v Arhivu Bosne in Hercegovine. Avtor je predstavil trenutne izkušnje Arhiva Bosne in Hercegovine pri upravljanju z digitalnimi zapisi, s poudarkom na vidiku hrambe in zaščite, pri čemer je upošteval močan kontrast med zgodovinsko pomembnostjo ohranjenih fondov ter zastarelo in tehnično nezadostno informacijsko opremo, ki je trenutno v uporabi.

David Gajić je pripravil prispevek z naslovom Podjetniško arhivsko gradivo kot kulturni spomenik. Prispevek se posveča pomenu in stanju podjetniškega arhivskega gradiva v Republiki Sloveniji. Podjetniško arhivsko gradivo predstavljajo med drugim pomembne stvaritve slovenskega gospodarstva, pri čemer pojem zajema načrte, recepte, kroje, organizacijske procese in druge oblike delovanja podjetij. V pregledu literature so predstavljeni zgodovinski razvoj in primerjalni pregled hrambe ter nadaljnje uporabe podjetniškega arhivskega gradiva. Z uporabo opisne, kvantitativne raziskovalne metode analiziramo vzorec 175 insolventnih gospodarskih družb v obdobju 2009–2021. Z analizo ugotavljamo, ali in v kolikšni meri država zagotavlja hrambo in nadaljnjo uporabo podjetniškega arhivskega gradiva. Rezultate primerjamo s stanjem v drugih, analiziranih državah.

Dr. Žiga Koncilija iz Arhiva Republike Slovenije je pripravil prispevek z naslovom Izzivi arhiviranja gradiva iz informacijskega sistema za upravljanje z dokumenti (ISUD) v javni upravi z vidika arhivista. Avtor v prispevku raziskuje okvire postopka arhiviranja gradiva iz ISUD, ob čemer opozarja na številne izzive, ki nas čakajo pri praktičnem prevzemanju.

Dr. Jelka Melik iz Arhiva Republike Slovenije je pripravila prispevek z naslovom Pravne in upravne dimenzije arhivskega gradiva. Namen prispevka je opredeliti upravno dimenzijo dokumentarnega in arhivskega gradiva ter poka-

zati razhajanja med tujim in slovenskim dojemanjem upravne vrednosti arhivskega gradiva.

Anja Prša iz Zgodovinskega arhiva Celje, mag. Boštjan Zajšek iz Pokrajinskega arhiva Maribor in Nina Kralj Frece iz Notarske pisarne notarke Sonje Kralj iz Slovenj Gradca so pripravili prispevek z naslovom Notarji kot ustvarjalci arhivskega gradiva. Namen prispevka je razrešiti nekaj ključnih vprašanj glede dostopnosti in uporabe arhivskega gradiva notarjev ter digitalizacije pisarniškega poslovanja. Pri tem so avtorji uporabili metodo komparacije s praksami notarske službe sosednjih držav. Rezultati raziskave bodo prispevali k boljšemu razumevanju problematike upravljanja notarskega gradiva.

Ivančica Sabadin iz Pokrajinskega arhiva Koper je pripravila prispevek z naslovom Ekstrakcija metapodatkov s pomočjo strojnega učenja. Namen prispevka je raziskovati tehnike ekstrakcije metapodatkov s pomočjo strojnega učenja. Uporabljena je bila metoda pregleda literature iz podatkovnih baz ProQuest, Scopus in Emerald Insight. Rezultati so pokazali, da so tehnike strojnega učenja že uveljavljene na področju ekstrakcije metapodatkov iz znanstvene literature.

Janez Osojnik s Filozofske fakultete Univerze v Mariboru je pripravil prispevek z naslovom Pregled slovenskih virov o plebiscitu 1990. Cilj prispevka je prikazati dostopnost gradiva za preučevanje plebiscita o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, izvedenega 23. decembra 1990. Pri tem se je avtor osredotočil na gradivo, ki ga hrani Arhiv Republike Slovenije, ter tisto, ki je raziskovalcem dostopno v obliki objavljenih arhivskih virov, dnevniških in spominskih zapisov ter na spletu. Avtor najprej na kratko predstavi širši kontekst dogajanja v zvezi s plebiscitom, nato predstavi arhivsko gradivo, uporabno pri raziskovanju omenjenega glasovanja.

Špela Chomici in Petra Grabovec iz Študijskega centra za narodno spravo sta pripravili prispevek z naslovom Viri iz obdobja slovenske osamosvojitve – predstavitev in problematika arhivskih virov. V prispevku so predstavljeni viri iz obdobja slovenskega osamosvajanja s poudarkom na dogajanju v letu 1991. V obdobju tridesetih let po razglasitvi slovenske samostojnosti se je z omenjeno tematiko že uspelo ukvarjati večje število raziskovalcev, ki so pri svojem delu uporabljali in preučevali različne vrste virov. Prispevek v prvi vrsti obravnava predstavitev in problematiko omenjenih virov, ki jih hranijo različne institucije – arhivi, muzeji, ministrstva in društva. Arhivsko gradivo dopolnjujejo sekundarni in ustni viri, ki po vrednotenju sodijo v posebno kategorijo.

Lucia Stefan iz Romunije je pripravila prispevek z naslovom Model kontinuitete zapisov in njegov vpliv na upravljanje z dokumenti in zapisi. Prispevek kaže, da ni stroge ločitve med dokumenti in arhivskimi zapisi, temveč obstaja več stanj na črti kontinuitete od kratkotrajnega (efemerne) dokumenta do zaupanja vrednega arhivskega zapisa. Na podlagi ugotovitve obstoja te kontinuitete nastaja nov pristop k upravljanju z zapisi.

Dr. Miroslav Novak iz Pokrajinskega arhiva Maribor je pripravil prispevek z naslovom Stanje in perspektive vzajemnega metapodatkovnega korpusa slovenske javne arhivske službe. Na podlagi pridobljenih statističnih podatkov in s pomočjo analize SWOT so v prispevku prikazane prednosti, slabosti in priložnosti ter nevarnosti obstoječe arhivske strokovne prakse generiranja slovenskega arhivskega metapodatkovnega korpusa.

Špela Valadžija iz Pokrajinskega arhiva Maribor je pripravila prispevek z naslovom Metode arhivskega strokovnega dela na področju digitizacije gradiva Pokrajinskega arhiva Maribor. Namen prispevka je prikaz metod arhivskega strokovnega dela na področju digitizacije arhivskega gradiva in opisati proces pretvorbe gradiva iz fizične v digitalno obliko na podlagi pregleda smernic ter z upoštevanjem mednarodnih standardov. Dostopna tehnologija omogoča, da se pretvorba gradiva iz fizične v digitalno obliko opravi tudi znotraj organizacije z razpoložljivimi sredstvi, opremo in kadri. Prispevek predstavlja izzive in rešitve

od priprave gradiva do objave v Virtualni arhivski čitalnici s poudarkom na nedavni digitizaciji informacijskih pomagal fonda Uprava za gradnje in regulacijo Maribor, ki so jo arhivski delavci izvedli z obstoječo opremo zavoda.

Revija Moderna arhivistika izhaja letno v dveh številkah, vsi prispevki so prosto dostopni na spletni strani revije: <http://www.pokarh-mb.si/sl/zaloznistvo/moderna-arhivistika>.

mag. Nina Gostenčnik